

Дидори Ҳақиқӣ

Аллома Насируддин Насир Хунзойӣ

Дидори Ҳақиқӣ

Аллома Насируддин Насир Ҳунзойӣ

Нашркарда:

Ал-Маҳады ли-л-Ҳикмати-р-Рӯхония ва-л-Илми-л-Мунир
(ISW & LS)

(ISW & LS)

www.monoreality.org

www.ismaililiterature.com

www.ismaililiterature.org

www.Global-Lectures.com

© 2025

Дибоча

Ин китоб мубарак, ки қаблан тавассути ҷаноби Мустафо Аҳмадӣ аз забони урду ба форсӣ тарҷума шуда буд, ба хотири осон кардани истифодаи он барои ҷамоати Тоҷикистон, ки бо алифбои форсӣ ошно нестанд, ба алифбои кириллӣ баргардонда ва танзим карда шудааст. Дар иҷрои ин кор бандаи камтар Начмуддин Сафдари, таҳти роҳнамоии ҳазрати доктор Фақир Муҳаммад Ҳунзойӣ соҳиб ва муҳтарамма Рашида Ҳунзойӣ соҳиба ба анҷом расида аст.

Ин нусха бо умеди он таҳия шудааст, ки мавриди қабули ҳазрати Ҳақ, Нур Мавлоно Шох Раҳимулхусайнӣ Ҳозир Имом қарор гирад ва заминаи рушду густариши маърифат ва шинохти бештар миёни ҷӯяндагони ҳақиқат гардад. Дар сурати мавҷуд будани ҳар гуна камиву норасоӣ, масъулият бар дӯши бандаи камтар аст ва умед меравад, ки хонанда ба бузургвории худ онро хоҳад бахшид.

Бо эҳтиром

Начмуддин Сафдари

20 Feb 2026

Феҳристи мазомин

Нумераи шумор	Унвон	Саҳифа
1	Изҳори сипос	1
2	Дидори муборак	3
3	Арш ва Имом(а)	5
4	Одам(а) ва Имом(а)	6
5	Анбиё(а) ва Имом(а)	6
6	Қуръон ва Имом(а)	7
7	Хонаи Каъба ва Имом(а)	8
8	Он ҳазрат(с) ва Имом(а)	8
9	Василаи ҳидоят	9
10	Аҳли байт(а) ва Имом(а)	10
11	Дили муъмин ва Имом(а)	11
12	Итоат, муҳаббат ва дидор	11
13	Васила ва дуо	12
14	Дидори Худовандӣ	12
15	Ано ва фано	15
16	Феҳристи оёти Қуръон	17

Бисмиллоҳир-раҳмонир-раҳим

Изҳори сипос

Бузургон, бародарон, хоҳарон, дӯстон ва азизон! Нахуст бигзоред ҳатман инро бигӯям, ки имрӯз дигар он замона нест, ки онро замонаи қадим меноманд, ҳарчанд дар он низ ҷанбаҳои муфид ниҳон ва пинҳонанд. Шумо ба хубӣ медонед, ки ин замонае, ки шумо ва ҳамаи мо дар он зиндагӣ мекунем, асри тараққиӣ ниҳоии илм, фан, ҳикмат ва фалсафа аст; бинобар ин дар ин замон ин амр бас зарурӣ шудааст, ки насли нави қавми азиз ва ҷамоати гиромии хешро ба чунин илми муфид ва кормаде мучаҳҳаз созем; илме, ки бо ақл ва дониш, ва таҳқиқу баррасӣ ҳосил шуда бошад. Албатта ман ин нуктаро зарур мепазирам, ки расидан ба ин ҳадаф ниёзманди талоши бисёр ва фидокориӣ содиқона аст, ва ба иттифок, иттиҳод ва таовуни боҳамӣ лозим аст.

Бародарон ва хоҳарони азиз! Ин як китоби кӯчак дар баробари шумост, ки ба номи «Дидори ҳақиқӣ» навишта шуда ва танҳо дар миёни ҷамоати исмоилӣ шоеъ шудааст. Гарче ин кор корномаи бузурге нест, аммо наشري китобҳои кӯчак ба ин шева аз он ҷиҳат беҳтар аст, ки ҳар фарди хонандае аз исмоилиён метавонад вақти кофӣ барои мутолиаи комили он пайдо кунад.

Акнун агар савол дар мавриди аҳамият ва ифодияти илмии ин китоб бошад, шумо худатон бо диққат китобро мутолиа карда, қазоват фармоед. Ва агар мумкин бошад, лутфан машварати муфиде барои ин ходими илмии худ бидиҳед, то битавонам дар кори худ мазид тақвият ҳосил кунам.

Дар бораи ин китоб «Дидори ҳақиқӣ», ҳақ он аст, ки бо олитарин ва муҳаббатомезтарин алфоз, самимона аз он азизоне сипосгузорӣ кунам, ки ба воситаи эшон ин китоб ба сурати комил тадвин ва шоеъ шудааст. Эшон муовинини мустақили мананд, ки бо ҳамкориашон метавонам хидмати илмӣ анҷом диҳам. Тоқати ахлоқӣ ва имониям ба исрор аз ман меҳодад, ки аз тамомии ин азизон, ки ҳамвора мӯҷиби ҳавсилафзоиям мешаванд ва балки дар ин хидмати муқаддас пуштибониям мекунанд, бо ихлос ташаккур кунам; аммо афеус, ки дар ин ҷо гунҷоише барои ном бурдан аз ҳамашон нест.

Аммо ин бор тазкираи мухтасаре аз чигунагии вучуди ин китоби кӯчак лозим аст, ва он ин ки: эҳтимолан дар таърихи шонздаҳуми январи 1976 милодӣ, пас аз як маҷлиси нек, бар сабили ёдоварӣ, муҳсин ва бародари рӯҳонии ниҳоят азизам, Фатҳалӣ Ҳабиб, аз ман фармоиши таҳияи чунин китобро кард. Дӯсти ҷониям, Насруллоҳ Роъӣ Қамаруддин низ ин пешниҳодро бисёр писандид. Сипас ҳар ду азиз дар ин бора бо ҷаноби Шамсуддин ва азизам, Баракаталӣ, низ гуфтугӯ карданд, ки ин кор ҷӣ аҳамият ва фоидае дорад, ва ироаи бархе ҳақоиқ ва маъориф дар мавзуи «Дидор» то ҷӣ ҳад зарурӣ аст, ва ғайра.

Чунончи, ман аз самимӣ қалб аз ҳамаи исмоилиёне, ки илмдӯст ва ҳақиқатшиносанд, сипосгузорӣ мекунам; ва дуои дарвешона аст, ки Парвардигори олам ҳамагии онон ва саросари ҷамоатро аз давлати илми ҳақиқӣ молмомол созад ва барои эшон некӣ ва саодати ҳар ду ҷаҳонро ато кунад.

Фақат ходими илмии шумо
Насируддин Насир Ҳунзойӣ
21 январӣ 1976 милодӣ

Бисмиллоҳир-рахмонир-рахим

Дидори муборак

Намедонам чаро дӯстони азизам имрӯз ногаҳон ин машварати дилнишинро ба ман доданд, ки дар бораи мавзуи «Дидор» андаке аз хаёлотӣ худро изҳор кунам; шояд ин машварати дилписанд ва муфид аз он чихат буд, ки пешвои рӯҳонии маҳбуб ва муқтадои мо, Ҳазрати Мавлоно Ҳозир Имом, Шоҳ Карим ал-Ҳусайнӣ, алайҳи-с-салоту ва-с-салом, ба зудӣ ба ин ҷо, ба кишвари азизамон Покистон, ташриф хоҳанд овард ва ҳамаи моро, исмоилиёнро, ба шарафи дидори муқаддаси хеш мушарраф хоҳанд сохт.

Бинобар ин, пеш аз он ки бихоҳам дар бораи фузӯ ва баракот, натиҷаҳо ва самароти дидори Имом замон алайҳи-с-салом сухане бигӯям, муносиб медонам, ки чанд мисоли қобили фаҳм аз дунёи зоҳир ироа диҳам, то ҳар фард ба осонӣ аз пули зоҳирӣ ва моддият гузар карда, ба шаҳри ҳақиқат ва ҳикмат бирасад.

Дар ин замина, аввалан бояд ҷавоби маъқул ва осоне ба ин савол дода шавад, ки аз миёни панҷ ҳис, яъне қувватҳои дидан, шунидан, бӯидан, чашидан ва ламс кардан, кадом яке аз ин қувватҳо афзал аст? Ва аҳамият ва фазилати қуввати бинӣ чист? Ва аз воситати ин ҳосса (яъне ҳис), инсон чӣ қадар метавонад шодмонӣ ва масаррат ҳосил кунад?

Бинобар ин, нахуст тавачҷуҳ ба лафзи «Дидор» ҷалб мешавад, ки як лафзи форсӣ аст, муштак аз «дид» ва «дидан», ки дар маънои дидан ва мулоқот ба кор меравад. Аммо дар назди ман, ва яқинан дар назди ҳама, ин лафз бисёр писандида ва зебост, бисёр зебо; ва чаро набошад, дар ҳоле ки ин калима дар маънои васеи худ ба мушоҳидаҳои зебоҳои зоҳирӣ ва ботинӣ қудрат ва фитрат баён мешавад. Дар ҳоле ки ин номи дидани аҷоиботи хилқат ва осори раҳмат аст; дар ҳоле ки ин, илова бар олами хоб, дар олами хаёл ва дунёи тасаввур ва тафаккур, барои таҷаллиёт ва мушоҳидоти олами рӯҳоният низ истифода мешавад — ҷое ки ҳар чизи ҳасин ва ҷамил дар ранги худой (Сибғату-л-лоҳ) (2:138) рангомезишуда ба назар меояд. Ва дар ҳоле ки лафзи «Дидор» дар амиқтарин маънои худ барои мулоқоти поки Худованд ба кор меравад.

Бояд донист, ки агарчи ҳавоси зоҳирӣ мо панҷгонаанд ва дар оғоз ҳамаи онҳо марбут ба чизҳои моддӣ ҳастанд, аммо боз ҳам бояд пазируфт, ки баъзе аз онҳо афзаланд; ва қувваи босира (яъне нерӯи дидан) аз ҳамаи онҳо афзал аст; чаро ки расоии он бепаноҳ ва лаззатгирии он беинтиҳост; яъне лаззате, ки аз нигаристан ба раъноҳои аҷоиботи қудрат ва мушоҳидаи манозирӣ зебо ва дилкаши дунё ҳосил мешавад, силсилаи он ҳеҷ гоҳ тамом намешавад. Ба боғе рафта, аз меваҳои гуногун ва лазизаш бичашед; аммо то чӣ андоза метавонед бихӯред? Ба гулистоне рӯ кунед ва райиҳои ҳусайн ва рангини гулҳоро истишом намоед; аммо зехни шумо то чӣ андоза метавонад хушбӯйро ҷазб кунад? Пас аз муддате мумкин аст дучори сардарида шавед, зеро ҳучраи мағз аз лиҳози моддӣ маҳдуд аст ва тавони пазириши бештар заррооти хушбӯйро надорад.

Аммо тамошо ва мушоҳидаи манозирӣ зебои боғ ва гулшан чунин нест, ки шуморо ҳаста кунад ё аз он сер ва дилбардошта шавед. Илова бар ин, низ ин аз аҷоиб ва ғароибӣ

чашм аст, ки на танҳо замин, балки осмонро низ дар худ мегунҷонад ва метавонад бузургтарин чизҳоро кӯчак ва маҳдуд созад. Пас аз ин маълум мешавад, ки қувваи биноӣ бисёр наздик ба қувватҳои рӯҳонист.

Афроде, ки аҳли илми ҳақиқӣ ҳастанд, медонанд, ки дар вучуди инсон илова бар ҳавоси зоҳир, ҳавоси ботин низ вучуд доранд; ва дар миёни онҳо низ қувваи басират — яъне чашми ботин — аъло ва афзали ҳис аст. Ва ҳамин сабаб аст, ки дар ҳикмати Қуръонӣ барои ишора ба тамоми лаззатҳои рӯҳонии бихишт, унвони «Лиқоуллоҳ» (дидори Худованд) интихоб шудааст. Хоҳ кайфият ва ҳақиқати дидори илоҳӣ ҳар чӣ бошад, ба ҳар ҳол дар дидори Худованд бихишт бо тамоми неъматҳо ва масарратҳояш ниҳон аст. Ва ҳар чӣ дар Қуръон сухан аз тавсиф ва ситоиши бихишт ба миён омада, дар ҳақиқат шарҳи тамсилии дидори рӯҳонӣ ва таҷаллиёти раббонӣ аст.

Набояд касе аз ин баён дучори хавф шавад, ки пас бихишт аслан вучуд надорад; яъне бихишт он гуна ки васфаш омада нест — на, азиз, чунин нест; дилгир машав, нигарон мабош! — дар он чӣ барои ақл ва ҷон ҳама чиз фароҳам аст; аммо ба сурати рӯҳонӣ ва нуронӣ, на ба ҳайсиати моддӣ ва ҷисмонӣ; чаро ки ҳар чиз, ҳар неъмат ва ҳар лаззати он саро, ба ранги нури илоҳӣ рангин аст. Ё ба баёни дигар: бихишт маскани зуҳурот ва таҷаллиёти гуногуни Нури Мутлақ аст.

Аз ин рӯ, дидор — хоҳ аз Паёмбари Акрам саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам бошад ё аз Имом замон алайҳи-с-салом — дар ҳар ҳол ягона васила ва танҳо роҳ барои дидори охират ва мулоқоти бихишт аст. Ин дидор барои муридони боиси таскини қалб ва мӯҷиби роҳати ҷон аст, зеро ин ақида ва тасаввур таҳти ақида ба вучуди Борӣ Таоло қарор дорад ва роҳест барои қурб ва наздикӣ ба Ё. Мақсад аз он рӯчӯъ ва вобастагӣ ба дини Худовандӣ, баҳрагирӣ аз ҳидояти илоҳӣ ва таҳаққуқи итоат аз Парвардигор аст; то ҳиссае аз раҳматҳо ва шафқатҳои Худои Раҳмон ва Раҳим, ва Ҳазрати Раҳмати Олам (с) ҳосил гардад; чаро ки василаи ҳусули ин раҳматҳо ҳамин аст.

Арш ва Имом (а):

Бояд донист, ки тавоф кардан ба мақоме муқаддас, яъне чархидан гирди он бо ақида, муҳаббат, таъзим ва тақрим, чунон ки тавофи хонаи Каъба анҷом мешавад, бас иззат ва ҳурмат дорад. Дар китоби «Даъим ал-ислом» зикр шудааст, ки фариштагон Арши азимро тавоф мекунанд. Акнун дар ин ҷо саволи маънодоре падида меояд, ки оё тавофи фариштагон фақат ба манзури таъзими Арш аст ё барои азамат ва бузургии Худованд? Агар ҷавоб ин бошад, ки тавофи фариштагон барои таъзими Худованд ё бандагии Ёст, боз савол матраҳ мешавад, ки чаро фариштагон ба ҷойи тавофи Арш ва ҳамалати Арш (фариштагонӣ, ки Аршро ҳамл мекунанд), фақат Худоро тавоф намекунанд? Зеро зоҳир аст, ки «Раҳмон» Худо аст ва Арш Худо нест; бинобар ин, таъзим ва ибодат бояд танҳо барои Худо бошад, бе ҳеҷ шарик?

Ҷавоби ин саволро ҳеҷ кас наметавонад диҳад, магар аҳли ҳақиқат, яъне аҳли таъвил. Ва яке аз абъоди таъвили ин гавҳари олии сифот ин аст, ки айммай тоҳирин ҳомилони Арши азиманд. Нури мутлақе, ки бар онон аст, ҳамон Арши илоҳӣ аст. Ҳақиқати тавҳид — Раҳмон аст, ки бар ин нур қоим аст. Ва арвоҳи мӯъминон ҳамон фариштагонанд, ки ин Арши нурониро тавоф мекунанд; чунон ки иршоди гиромии Мавлоно Алӣ алайҳи-с-салом аст:

«Ана-л-лазӣ ҳува ҳомилу Аршиллоҳ маъа-л-аброр мин вулдӣ»

Тарҷума: Ман он касе ҳастам, ки ба ҳамроҳи некӯкорон аз фарзандонам (яъне Имомон), Арши Худоро ҳамл мекунам.

Одам (а) ва Имом (а):

Аз Қуръони азиз ин ҳақиқат зоҳир ва возеҳ мегардад, ки дар инсони аввали ин давр, яъне Ҳазрати Одам алайҳи-с-салом, Худои Ҳаким рӯҳи Худро дамид; ҳамон рӯҳи покро дар Ҳазрати Бибӣ Марям алайҳа-с-салом низ дамида буд (нигаред ба оятҳои Қуръони маҷид: 15:29, 21:91, 32:9, 38:72, 66:12). Аз ин рӯ маълум мегардад, ки ҳамон рӯҳи қудсӣ, ки дар Одами Сафӣ чилвагар шуда буд, ҳамон рӯҳ дар силсилаи муқаддаси тамоми анбиё ва аймма (салавоту-л-лоҳ алайҳим аҷмаъин) низ тадовум ёфта омадааст; балки илова бар он, бузургони дини сафи аввалро низ рӯшноии ин рӯҳи пок ҳосил шуда аст, чунон ки аз мисоли Ҳазрати Марям (а) зоҳир аст; зеро эшон на паёмбар буданд ва на Имом, балки як сиддиқа, яъне бузурги динӣ буданд.

Пас шумо хоҳед бовар кард, балки яқинан тасдиқ хоҳед намуд, ки ҳамон рӯҳи илоҳӣ, ки ба сабаби он Одам (а) масҷуди фариштагон гардид, акнун низ дар инсони комил мавҷуд аст. Бинобар ин, ҳар паёмбар ва Имом шоистаи таъзим ва тақрим аст; ва ҳеч инсони хирадманде ҳаргиз наметавонад бигӯяд, ки таъзими, ки барои паёмбарон ва авлиё (Имомон) раво дошта мешавад, куфр ва ширк аст; дар ҳоле ки таъзими фармудаи Худованд бисёр бартар аз он аст, ки фариштагон барои Одам анҷом доданд.

Ин як далели бунёдӣ бар мартабаи азими инсони комил аст, ва пас аз ин, далелҳо ва бурҳонҳо аз Қуръон ва ҳадис, ва аз ақл ва нақл меоянд, ки марбут ба азамат, бузургӣ, ҳурмат ва тавқири Паёмбари Акрам ва Имом замон алайҳимо-с-салом ҳастанд.

Анбиё (а) ва Имом (а):

Бар асоси ақидаи мо, замон ба ду бахш тақсим мешавад: бахши нахуст, даври нубувват аст ва бахши дувум, даври имомат. Дар даври имомат ҳеч Имоме набӣ ё расул нест; вале дар даври нубувват баъзе паёмбарон Имом низ будаанд. Аз ин рӯ, дар ин ҷо номҳои мубораки он паёмбарони машхурро меорем, ки дар замони худ Имом низ будаанд:

1. Ҳазрати Шис (а)
2. Ҳазрати Ҳуд (а)
3. Ҳазрати Иброҳим (а)
4. Ҳазрати Исмоил (а)
5. Ҳазрати Исҳоқ (а)
6. Ҳазрати Яъқуб (а)
7. Ҳазрати Юсуф (а)
8. Ҳазрати Айюб (а)
9. Ҳазрати Шуайб (а)
10. Ҳазрати Ҳорун (а)
11. Ҳазрати Юшаъ ибни Нун (а)

12. Ҳазрати Алясаъ (а)
13. Ҳазрати Довуд (а)
14. Ҳазрати Сулаймон (а)
15. Ҳазрати Закариё (а)
16. Ҳазрати Яҳё (а)
17. Ва Ҳазрати Шамъун ас-Сафо (а)

(Китоби «Ал-имомат фи-л-ислом», саҳифаҳои 145, 147, 149, 151, 153-ро мулоҳиза кунед.)

Бинобар ин, мақсуд ин аст, ки Имом (а)-ро бас қурб ва наздикии Паёмбар (а) ҳосил аст, ва мартабае, ки Имом (а)-ро аз Расул (а) ба даст омадааст, насиби ҳеч каси дигар нашудааст. Аз ин амр ин собит мешавад, ки авсофи камолие, ки дар Қуръони Ҳаким дар бораи паёмбарони киром (а) зикр шудааст, онҳо низ мутааллиқ ба айммаи тоҳирин (а) аст. Пас, ин ҳақиқати мусаллам аст, ки дар дидори мубораки Имом замон (а) фуюзот ва баракоти фаровоне ниҳон аст, ки ҳар мӯъмин ба андозаи ҳиммати хеш аз он баҳраманд мегардад.

Қуръон ва Имом (а):

Қуръони муқаддас каломи ҳикматомези Худои Таъоло аст, ки таъзим ва ҳурмати он бар ҳар мусалмони диндор вочиб аст; ва дар ин росто, ҳар гуна одобе, ки қавлан ва амалан нисбат ба он бачо оварда шавад, мавриди таҳсин воқеъ хоҳад шуд. Комилан ҳамин гуна, таъзим ва тақрими Имом замон салавоту-л-лоҳ алайҳ низ вочиб ва зарурӣ аст; чаро ки он чаноб (а), ба ҳукми Раббу-л-иззат, на танҳо дар мартабаи азими «Муаллими Қуръон» қарор доранд, балки ҳамзамон эшон «Китоби нотик»-и Худои Ҳаким низ ҳастанд.

Ҳамон гуна ки нисбат ба тақаддус ва шарафи Қуръони азиз ин як густохии ошкор аст, ки касе бигӯяд ин Қуръон ҳатто наметавонад мағасеро, ки бар он нишастааст, бинад, ба ҳамин гуна, эътироз бар яке аз чанбаҳои башарии вучуди Имоми олимақом ва инкори таъзим ва тақрими он чаноб (а), нишонаи заъфи ақлӣ, балки як хатои бузург аз сӯи инсон аст.

Мисоли Қуръон аз рӯи Ислом он аст, ки нахуст бо ниҳояти ақидат ва муҳаббат онро бипазирuft, онро дар сафар ва ҳазар ҳамроҳи худ дошт, онро хонд ва фаҳмид, ва сипас бар иршодоти он амал намуд. Ҳамин гуна, ибтидо бояд Имоми олимақом (а)-ро бо ихлос ва яқин пазирuft, чазбаи дӯстӣ, муҳаббат ва дидори ўро дар вучуд парваронд; он гоҳ дар натиҷаи ин ақидатмандӣ ва ихлос, нури таълимот ва ҳидоятҳои Имоми барҳақ алайҳи-с-салом ҳосил мешавад, ки дар партави он нур ба аҳкоми Худо ва Паёмбар (с) амал карда, начоти абадӣ ҳосил мегардад.

Хонаи Каъба ва Имом (а):

Хонаи Каъба, хонаи муқаддаси Худои Таъоло аст. Ҳамин далел кофист, ки Парвардигори олам онро хонаи худ қарор дода, ба он бузургӣ ва ҳурмат бахшидааст (2:125, 22:26, 106:3). Акнун, агар касе бо меъёри ақли чузвӣ ва мантиқи нокоми худ андоза кунад, ҳурмат ва таъзими хонаи Каъбаро ботпарастӣ донад ва ба ҳикматҳои таъвилӣ он эътироф накунад, пас ин нишонаи қачфаҳмӣ ва ҷоҳилияти бузурги ӯст; зеро ҳадди ақал бовар надорад, ки дар он ҳикмат ва маслиҳати Худо ниҳон аст.

Ҳамчунин, Имоми замон алайҳи-с-салом аст, ки он ҷаноб (а) дар мақоми ҳақиқат, мартабаи олии хонаи Худоро доранд. Дар исботи он, далелҳои равшани зиёде аз Қуръон, ҳадис, ақл ва маърифат вучуд доранд. Аз ҷумла, як далел ин аст бо ибораи: **هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ** (57:3), ки дараҷаи Худо дар ҳар олам устувор ва мавҷуд аст. Ҷунончи, дар олами шариат, хонаи Худо ҳамон хонаи Каъба аст; ва дар олами ҳақиқат, шахсияти поки Имоми замон алайҳи-с-салом хонаи Ҳақ Таъоло аст; зеро шариат зоҳир аст ва ҳақиқат ботинӣ. Ва ин қомилан номумкин аст, ки дар зоҳир, Худо хонаи махсус дошта бошад, аммо дар ботин ҷунин хонаи махсус набошад.

Балке, амри воқеӣ ин аст, ки хонаи Каъба **мисол** аст ва Имоми олимақом (а) **мумсоли** он. Ва шубҳа нест, ки мисол ва мумсоли ҳақиқати Худо, ҳар ду бисёр муқаддас, муборақ ва шоистаи садҳо таъзиманд.

Он Ҳазрат (с) ва Имом (а):

Дар ин ҷо бояд ин усулҳои махсуси ҳикмати Худоро хуб ба ёд дошт, ки Худои Таъоло дар ҳар ҷое аз Қуръони Ҳаким, ки дар бораи умури дин ба он ҷаноб (с) иршод додааст, ҳамаи васоил ва зораҳои илм, ҳикмат, рушд ва ҳидояти он ҷаноб (с) низ дар назар дошта шудаанд; ба воситаи онҳо, Расули Ақрам (с) дар ҳол ва оянда мардумони оламро ҳидоят ва раҳнамоӣ хоҳанд кард. Ҷанд мисоли он дар зерин пеш меояд:

1. Иршоди гаромаи Ҳақ Таъоло аст:

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (42:52)

Ва ба ҳақиқат (эй Расул!), ту ба сӯйи роҳи рост ҳидоят мекуни. Аз ин ибораи Худой, ин воқеият ба таври қатъӣ ва равшан маълум мешавад, ки фарзанди муқаддаси ҳидояти мустақили дини Ислом то қиёмат бар уҳдаи он ҷаноб (с) хоҳад буд. Ва равшан аст, ки ин амр танҳо дар ҳолати имкон дошт, ки он ҷаноб (с) тавассути Қуръони муқаддас ва вакили худро, яъне Имоми олимақом (а), ин вазифаи маънавии ҳидояти динро ҳамвора ба ҷо орад. Ҳамду сано ба Худо, ҳамин тавр шуд, ва ҳамин аст сабабе, ки асмаъилия тавассути амр ва фармони Имоми замон алайҳи-с-салом, аз Расули Ақрам (с) пайравӣ мекунанд.

2. Дар ояи 73 аз Сурҳаи Тавба омада аст: «Эй Расул (с)! Бо кофирон (бо шамшер) ва бо мунафиқон (бо забон) чиҳод кун ва бар онҳо сахтгир бош» (9:73). Равшан аст, ки ин амри чиҳод (جَاهِدِ الْكُفَّارَ – бо кофирон чиҳод кун) аз нуқтаи назарӣ танҳо ба он чаноб (с) ҳадаф гирифта шудааст, аммо мақсади Худо ҳеҷ гоҳ ин нест, ки Расули Акрам (с) танҳо ва танҳо бар муқобили кофирон ва мунафиқон чиҳод кунад. Маънии ин амр ин аст, ки дар ин фармони чиҳод, ҳамаи васоили чангӣ аз назар Худои Таъоло дар назар дошта шудаанд, ки он чаноб (с) бо онҳо чиҳод хоҳад кард; махсусан сардорони лашкар, ки аз ҷониби Расули Акрам (с) таъин шудаанд. Аз ин амр, воқеияти равшан мебарояд, ки зикри зебои **халифаи Расул**, яъне **Имоми барҳақ (а)** дар бисёре аз оятҳои Қуръон дар канори он чаноб (с) омада, ба шакле, ки мардум оддӣ намедонанд, ки дар онҳо низ ишора ба намояндаи Расул ҳаст. Пас натиҷа ин мешавад, ки дар дини Ислом, пас аз Расули Акрам (с), таъзим ва эҳтироми Имоми барҳақ (а) низ воҷиб аст.

3. Як бахши пурҳикмат аз ояи Нур, ки иборат аст аз се калима: **(24:35) نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ**, ва дар он ҳикматҳои зиёде ниҳон аст, ки бо аңдеша дар он, бисёре аз ҳақиқатҳои нур равшан мешаванд. Чунон ки дар **نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ**, ишораи аввал ин аст, ки нур, пас аз шахсияте ба шахсияти дигар интиқол меёбад; зеро маънии «як рӯшноӣ бар рӯшноӣ дигар» ҳамин аст. Ин маънӣ на танҳо аз он рӯ дуруст аст, ки паёмбар (с) дар замони худ нур буд ва пас аз ӯ, **Имоми барҳақ (а)** нур гардид, балки аз ин рӯ низ дуруст аст, ки аз замони Ҳазрати Одам (а), ин силсилаи шахсиятҳои нур ҳамвора ҷорӣ аст.

Пас аз рӯи Қуръон ва Ислом равшан шуд, ки бузургӣ ва мартабаи Имоми замон (а) воқеияти мусалам аст. Аз ин рӯ, ин ақида воқеият дорад, ки **дидори Имоми ҳозир (а)** нишондиҳандаи **дидори Паёмбар (с)** аст; ва дидори Паёмбар (с), баробар ба дидори Худо аст.

Василаи ҳидоят:

Чунон ки дар мисолҳои боло равшан карда шуд, Муҳаммад Расули Худо (с) на танҳо ба таври шахсӣ сарпарастӣ ва роҳбарии дини Худоро ба уҳда надоштанд, балки он чаноб (с), ба ҳукми Худо, тавассути Китоби Самавий ва **Имоми барҳақ (а)** низ сарчашмаи илм, ҳикмат, рушд ва ҳидояти худро дар дунё ҷорӣ ва устувор нигоҳ медоштанд. Аз ин маънӣ чунин бармеояд, ки ҳидояти **Имоми замон (а)** ҳамон ҳидояти Расул (с) аст, ва ҳидояти Расул (с) ҳамон ҳидояти Худо; чунон ки аз ин ояи карима равшан аст:

(25:31) وَ كَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَ نَصِيرًا – Ва Парвардигори ту барои ҳидоят ва ёрӣ бахшидан ба ту кофист.

Мақсади ин таълими пурҳикмат аз Қуръони муқаддас ин аст, ки Худои Таъоло, мувофиқи суннат ва одати худ, барои ҳидояти инсонҳо низомро муқаррар кардааст, ки ҳамон низоми ҳидояти маъқул ба Худо аст; ва дар ин ҷо аз ҳамон низом ёд шудааст; ва он ин аст, ки ҳидоят ва таъйиди Худо ҳамвора тавассути **ҳодии барҳақ** фаромадааст. Пас, ин воқеияти қатъӣ аст, ки ҳидояти анбиё ва аимма (алайҳимус-салом) ҳамон ҳидояти Худо

аст, зеро онҳо мартабаи бузурги **маъмур мин Аллоҳ** (аз ҷониби Худо фармон гирифта) ва **васл би-ллаҳ** (пайваста ба Худо) дороанд.

Аҳли байт (а) ва Имоми (а):

Ҳазрат Расули Акрам (с) дар бораи **Аҳли байти пуртахор** фармудаанд:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ إِلَّا إِيمَانٌ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ

Тарҷума: «Қасам ба он ҳастии пок, ки ҷонам дар тасарруфи қудрати ўст, ки имон ба дил касе ворид намешавад то он вақт, ки тавассути шумо (Аҳли байт), муҳаббат ва дўстӣ барои Худо ва Паёмбараш нашошта бошад.» (Мифтаҳкунуз ас-Сунна, ба ҳувалаи Тирмизи ва Муснад Аҳмад бин Ҳанбал)

Аз ин ҳадис шариф на танҳо муҳаббат ва дўстӣ нисбати **панҷ тани пок**, яъне Аҳли байт, зарур ва ҳатмӣ мешавад, балки **Вилояти ва муҳаббати Имоми замон (а)** низ фарз мегардад, зеро пас аз Расули Карим (с), мақсад ва мақоми Аҳли байт (а) **Имоми замон (а)** мебошад. Пас аз исботи ин муҳаббат ва дўстӣ нисбати **ҳоди замон (а)**, метавон гуфт, ки талаб ва талаботи ин муҳаббати ҳақиқӣ ин аст, ки **дидаҳои муқаддас ва мубораки Имоми барҳақ (а)** ҳосил гардад, то дар ин муҳаббати динӣ ва покизаву соф, пешрафти рӯзмарра ба даст ояд.

Ҳамчунин ҳузури **Анвар (с)** нисбати **Мавлона Али (а)** фармудаанд:

لَا يُحِبُّهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُ إِلَّا مُنَافِقٌ

Тарҷума: «Ўро дўст намедорад ҷуз муъмин ва бо ў душманӣ намекунад ҷуз мунафик.» (Мифтаҳкунуз ас-Сунна, ба ҳувалаи Тирмизи, Ибни Можа ва Муснад Аҳмад бин Ҳанбал)

Дар ин ҷо донишмандон он муҳим аст, ки ҳамон тавре ки Куръон ба ҳайси **Фурқон**, боқимондаи ҳақ ва ботилро фарқ мекунад, ҳамон тавр **Алии олий (а)** он меъёри ҳақиқат аст, ки тавассути ў муайян мешавад: ки муъмин кист ва мунафик кист.

Фармони муқаддаси он ҷаноб (с) аст:

عَلَىٰ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ يُحِبُّانِهِ

Тарҷума: «Али Худо ва Паёмбарро дўст медорад ва Худо ва Паёмбар низ Алиро дўст медоранд.» (Мифтаҳкунуз ас-Сунна, ба ҳувалаи Тирмизи ва Муснад Аҳмад бин Ҳанбал)

Ҳамчунин фармудаанд:

أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلَىٰ بَابُهَا

Тарчума: «Ман хонаи ҳикматам ва Али дари он хона аст.»
(Китоби мазкур, ба ҳувалаи Тирмизи)

Пас бояд донист, ки мартабаи **Али (а)** ҳамон мартабаи **Имоми замон (а)** мебошад, зеро ҳамон нури **Вилояти**, ки дар Али (а) буд, ҳоло дар **Имоми зинда ва ҳозир (а)** чилва мекунад.

Аз ҳадисҳои шариф зикршуда ва инчунин аз бисёр ҳадисҳои дигар, **азамату бузургӣ, фазилат ва каромати** Аҳли байт (а) ва Имоми замон (а) исбот мегардад. Ва аз ин ҳадисҳо равшании ояҳои Қуръонӣ, ки ба вилояти Али (а) марбутанд, бармеояд. Пас дар ин маврид барои ҳеҷ диндор чойи шубҳа намононад, ки дар бораи муҳаббат, дӯстӣ ва натиҷаҳои дидани поки **Имоми (а)** саволе дошта бошад; магар он ки ин савол ба хоҳири афзоиши илм ва маърифат бошад, ки он ҳолат дуруст ва судманд аст.

Алҳамдулиллоҳ, муъминони ҳақиқӣ, мувофиқи ирода ва мақсади Худованд таоло ва Паёмбари дӯстдоштааш (с), ҳамон тавр, ки сазовор аст, ба **Имоми замон (а)** муҳаббат ва дӯстӣ доранд ва ҳамеша дар интизори дидани муборак ва муқаддаси **шоҳи Вилояти ва нури ҳидоят** мебошанд.

Дили муъмин ва Имоми (а):

Тибқи иршоди набавӣ, дили бандаи муъмин арш (яъне тахти) Худои Таъоло аст; аммо нуктаи қобили тааммул дар ин ҷо ин аст, ки муъминон аз лиҳози камӣ ва зиёдатии нури имон дар маротиби мухталиф қарор доранд, ва дар ин силсила ин суҳан ба таври комил ҳақиқат аст, ки Паёмбар ва Имом (салавотуллоҳ алайҳимо) дар дараҷаи камоли нури имон қарор доранд. Пас қалби мубораки ин ду шахсияти бас бузург, ба ростӣ ва ба маъноӣ саҳеҳ, арши Худованди олам аст, ва дар воқеъ, арши рӯҳонӣ, нурунӣ ва ирфонӣ Худованд ҳамин аст. Пас аз ин зоҳир мешавад, ки дар дидори муқаддаси Имом Замон(а), баракоти фаровоне ниҳон аст.

Итъот, муҳаббат ва дидор (а):

Чунонки аз ояти итоат (4: 59) зоҳир аст, нахуст итоат аз Худо аст, сипас итоат аз Расул(с), ва пас аз он итоат аз улу-л-амр(а) (яъне аиммаи тоҳирин). Аммо ҳамагон медонанд, ки итоат ва фармонбардорӣ аз Худованд, бе воситаи Паёмбар(с) маҳол ва номумкин аст, ва дар ҳақиқат, итоат аз Паёмбар(с) низ бидуни Имом Замон(а) ғайримумкин аст. Аз ҳамин рӯ, ба забони ҳикमत чунин фармуда шудааст, ки муҳаббати Худованд аз тариқи Паёмбар(с) ҳосил мешавад, ва муҳаббати он ҳазрат(с) низ ба василаи Имом Вақт(а) ҳосил мешавад. Пас натиҷаи мантиқӣ он аст, ки ин на танҳо мисоле аз итоат ва муҳаббат аст, балки роҳи дидор ва мулоқот бо Худо низ ҳамин аст; ки аз василаи

дидори мубораки Имом-и ҳайй ва ҳозир(а), метавон мулоқот ва маърифати Паёмбар ва Худоро ҳосил кард.

Васила ва Дуо:

1. Дар ояти 64 аз сураи Нисо, дар бораи иддае аз мардум дар замони ҳаёти Паёмбар(с) чунин иршод фармуда шудааст: ва агар инҳо, ҳангоме ки бар чонҳои худ зулм карданд, назди ту меоманданд, ва сипас аз Худо талабӣ омурзиш мекарданд, ва Паёмбар(с) низ барои онон талаби мағфират менамуд, бе тардид Худоро тавбапазиру ниҳоят меҳрубон меёфтанд.

2. Аз ин ҳукми илоҳӣ ин матлаб ба таври соф зоҳир мешавад, ки аҳамияти ҳозир ва мавҷуд будани ҳодии барҳақ(а) чист, ва василаи дуои поку покизаи ӯ барои аҳли имон чӣ қадар зарурӣ аст. Ва ин як ишораи возеҳ аст бар ин ҳақиқат, ки ҳангоме ки дидори муршиди комил, яъне Имом Замон(а) муяссар мешавад, дар он вақт дили баъзе муъминон ба сурати муъчизанома нарм мегардад, ва беихтиёр ашк аз дидагонашон ҷорӣ мешавад. Ин кайфияти зоҳирӣ ва ботинии чунин муъминони хушнасиб, дар ҳузури Худованд на танҳо ба ҳайсияти тавба ва дуои хусусӣ пеш мешавад, балки ҳамин низ сурати амалии шукргузории неъматӣ азимушшаъни Парвардигори олам аст; ва дар асл, ҳамаи ин баракот ва саодатҳо ба сабаби дидори пок ҳастанд.

3. Он гоҳ ки бандаи муъмин дар ибодат ва бандагии Худои Таъоло машғул мешавад, ӯ барои ҳамд ва сано, ва зикр ва ибодати Худои пок, аз чизҳои ом ва маъмулӣ кумак мегирад. Ба таври мисол, кайфияти овози ӯ чунин мебошад: ки ӯ нахуст ба василаи нафаскашӣ, ҳаворо дар шушҳо пур мекунад, сипас бо мадади ҳалқ, забон, ком, дандонҳо ва лабҳо, аз он ҳавои захирашуда ҳарфҳо ва калимаҳои месозад, ва ба василаи онҳо ба тасбеҳ ва тақдиси Худованд мепардозад. Ин бадон маъност, ки инсон, ки худ низ як махлуқ аст, бо ин равиш аз нафас, яъне ҳаво ва овоз, ҳарфҳо месозад, ва ба василаи он ба ибодати Худо мепардозад. Аз ин нукта ин ҳақиқат зоҳир шуд, ки ӯ дар ҳар мақом аз дин ва дунё саҳт муҳтоҷи васила аст, ва бидуни он ҳеч коре аз ӯ сохта нест. Аз ин рӯ, дар умури динӣ бояд ҳамвора ба ҳодии барҳақ ручӯъ шавад.

Дидори Худовандӣ:

1. Гарчӣ ин амри ҳақиқати асосии Қуръони Ҳаким аст, ки зоти Ақдаси Худованд бечуну бечигуна аст, аммо ин низ иршоди гиромии Худои Таборак ва Таъоло аст, ки на танҳо дар олами охират, балки дар маротиби олияи рӯҳонияти дунё низ, дастбӣ ба дидори поки Худои Раҳмон мумкин аст. Ва мо дар ин ҷо ба ин масъала намердозем, ки чунин дидори раббонӣ чӣ гуна ҳосил мешавад? Аз кадом васила ва восита ё ба роҳи рост? Ба ҳар ҳол, дидори Худовандӣ ҳақ аст, чунонки иршоди Қуръони Карим аст:

2. Дар он рӯз, бархе аз чехраҳо хашшошу башшош хоҳанд буд, ба сӯи Парвардигорашон менигаранд (75: 22–23). Пас дар партави ин таълими мубораки Қуръони Ҳаким, ин ҳақиқат равшан мешавад, ки дар дини Ислом, дидори мубораки Паёмбар ва Имом (салавотуллоҳ алайҳимо) аз он рӯ аҳамият дорад, ки ҳамон гуна ки итоат ва муҳаббати онон, итоат ва муҳаббати Худост, дидори муқаддаси эшон низ дидори поки Худованд аст. Ва дар ҳамин маъност, ки ҳазрати Расули Акрам(с) фармудаанд: **مَنْ رَأَى فَقَدْ رَأَى اللَّهَ**; яъне ҳар кӣ маро дид, бегумон Худоро дидааст.

3. Дар ояти 79 сураи Аъроф, ба забони ҳикмат чунин иршод шудааст, ки дӯстӣ ва муҳаббат надоштан бо ҳодии барҳақ, худ сабаби инкори насихат ва ҳидоят мегардад; зеро ин хосияти фитрати инсон аст, ки ҳеч кас таълими муъаллиме ё насихати носеҳеро — бахусус агар суханони динӣ бошад — танҳо дар сурате мепазирад, ки бо ӯ ақидат ва муҳаббат дошта бошад. Ва агар дар баробари рушд ва ҳидоят, деворе аз муҳолифат ва душманӣ барпо гардад, таълим ва насихат роҳе барои нуфуз ва таъсир нахоҳад ёфт.

4. Ин тавзеҳ аз таълимоти динӣ аст, ки муҳаббати Худои Таъоло ба таври мустақим ҳосил намешавад, балки ин муҳаббат аз василаи Паёмбар(с) муяссар мешавад; ва барои муҳаббат ва итоат аз Паёмбар(с) низ василае лозим аст, ва он васила, Имом Замон(а) аст; ки дар дунё ҳозир ва мавҷуд аст, муҳаббати ӯ ба ҳайси асл ва асоси тамоми муҳаббатҳои динӣ аст; ки дар натиҷаи он, муҳаббати Паёмбар(с), ва сипас муҳаббати Худованд ҳосил мегардад.

5. Қуръон мефармояд, ки Худованд муҳаббати имонро дар дилҳои муъминон афкандааст; яъне имонро барои аҳли имон азиз ва маҳбуб гардонидаст. Ва ин худ ишорае аст ба ин ки Паёмбар ва Имом (салавотуллоҳ алайҳимо), ки имони мучассаманд, бояд бо эшон дӯстӣ ва муҳаббат шавад.

6. Сарвари анбиё, ҳазрати Муҳаммад Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармудаанд: **مَنْ رَأَى فَقَدْ رَأَى اللَّهَ**; яъне: ҳар кӣ маро дид, ҳамонро Худои Таъолоро дидааст.

Ин иршоди мубораки ҳузури ақдас(с), пур аз ҳикматҳои азим аст; аз ҷумла ин ки аз ин фармони набавӣ, субути ин амр ба даст меояд, ки Расули Акрам(с) дар асри худ чехраи Худованд будаанд; чунонки дар партави ояти байъат (48:10) шакке нест, ки Паёмбар(с) дасти Худо будаанд, ба ҳамон сурат низ, бидуни шак, он ҳазрат(с) мақоми бузурги «Ваҷҳуллоҳ» (чехраи Худо)-ро доро будаанд. Ва пас аз эшон, айммаи тоҳирин(а) низ, дар замони худ, дар ҳамин мақоми чехраи Худо ҳастанд.

Пас аз донишгари ин ҳақиқати равшан, муъминони ҳақиқиро бе ҳад шодмонӣ хоҳад буд; ба ҳамон андоза ки барои дидори муқаддаси Имом Замон(а) иштиёқ меварзанд, ба ҳамон андоза дар рӯшноии имонашон ҳамвора афзоиш меёбад.

7. Дар «Хутбатул-баён», яъне каломи Мавло Али(а), иршод аст: **أَنَا وَجْهَ اللَّهِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**; яъне: ман чехраи Худоям, дар осмонҳо ва дар замин. Таъвили ин баёни нуронӣ чунин аст, ки Расул ва Имом (салавотуллоҳ алайҳимо) аз он ҷиҳат чехраи Худованд ҳастанд, ки дар олами дин, халифа ва ноиби Худоянд; аз шинохт ва маърифати эшон, маърифати Худованд ҳосил мегардад; зеро аз василаи дидори эшон, дидори Ҳақ Таъоло муяссар мешавад, ва дар муҳаббати эшон муҳаббати Парвардигор

пинҳон

аст.

Пас василаи яқинӣ дидори илоҳӣ, марҳалаи нахустини лиқоуллоҳ аст, лизо ин ноиб маноб марҳалаи дувум аст, яъне дидори Паёмбар(с) ва Имом(а) қоиммақоми дидори Ҳақ Таъоло аст.

8. Агар ин ҳақиқат пазируфта шавад, ки инсон ашрафул-махлуқот аст, зеро Худованд ӯро бар тамоми чизҳои коинот ва мавҷудот фазилят ва қаромат бахшидааст, он гоҳ ногузир бояд ин ҳақиқатро низ қабул кард, ки инсонӣ комил дар миёни навъи инсон, аз ҳама ашраф ва афзал аст; ва низ арвоҳи инсонҳои нек, ба ҳасби маротиб, фариштагон ва рӯҳониёнанд.

Пас дар ин сурат, ин низ ҳақиқат хоҳад буд, ки Паёмбар(с) ва Имом(а), ки худ инсонҳои комиланд, дар баландтарин дараҷаи қурб ва наздикӣ ба Ҳақ Таъоло қарор доранд. Ба алфози дигар, бояд гуфт, ки ин бузургворон дар кайфияти фано филлоҳ ва бақо биллоҳ ҳастанд; зеро агар ин соҳибон чунин восил ба Худо намебуданд ва андаке ҳам масофат аз роҳи Худо боқӣ мемонд, пас он гоҳ чӣ гуна метавонистанд роҳнамои ҳақиқии мардум бошанд? Пас зоҳир шуд, ки инсонӣ комилро ба таври қуллӣ ба Худованд расоӣ ҳосил аст; ва аз ин рӯ, саодати дидори файзосори Имом Замон(а) лозимӣ чиз аст; то муъминон битавонанд ба таври комил аз ҳузури Мавло ва Оқои(а) худ, дуои баракот ҳосил кунанд.

«Ана» ва «Фано»

Дар охири ин мавзӯи дилкуш ва дилписанд «Дидори Ҳақиқӣ», муносиб аст, ки чанд ҳақиқат дар бораи «Ана» ва «Фано» равшан карда шавад; зеро самараноктарин натиҷаи дидор ва мулоқоти муборак ва муқаддаси Маъшуқи рӯҳонӣ он аст, ки «Ана» (худӣ) муҳаббати содиқ, дар ҳақиқати Маъшуқи ҳақиқӣ нест ва фано шавад. Ин бузургтарин саодат танҳо он замон ба даст меояд, ки мӯъмин ва донишманд аз илм ва амал ба таври комил истифода кунад.

Мавзӯи «Ана» ва «Фано» дорои ҷанбаҳои гуногун аст; аз ин рӯ, дар ин боб метавон матолиби зиёде навишт. Аммо мо дар ин ҷо, бо назардошти осонӣ ва ҷолибияти хонандагон, мехоҳем ба ҷанбае бипардозем, ки ниёз ба истилоҳоти мушкул надошта бошад.

Чунонки «Ана» ё «Анаият» маънои худӣ инсон аст, ки ба он «Ман» мегӯянд. Ва «Фано» нест кардани ҳамин худ ва Анаият дар рӯи қоидаҳои махсуси динӣ аст, то мӯъмин аз ҳар гуна камбудӣ ва норасоӣ раҳой ёбад ва ба «Рафикул Аъло» расад.

Анаи сифли (поини) инсон танҳо он замон метавонад фано шавад, ки ӯ пур аз муҳаббати ҳақиқӣ бошад ва барои иҷрои мақсадҳои динӣ дар қурбонии ҷисм, ҷон ва ақл муваффақ гардад; зеро бақо ва пояи «Ана» ба ҳастии инсон бастагӣ дорад ва ин ҳастӣ маҷмӯи ҳамин се чиз аст. Аз ин рӯ, қурбонӣ ва фано се навъ дорад: ҷисмонӣ, рӯҳонӣ ва ақлӣ.

Агар мӯъмини ҳақиқӣ бе ҳар гуна риё ва намоиш ҳамеша тавассути хизматҳои поки ҷисмонӣ динро мустаҳкам кунад, пас дар натиҷа «Ана», худӣ ва худнамоӣ ё кам мешавад ё заиф мегардад. Ҳамчунин дар ибодат ва риёзат, зикр ва фикр, муҳаббати ҳақиқӣ, аз гиряи зори низ, маҳвият ва қурбонӣ «Ана» мешавад ва ин аз василаи рӯҳ аст; ва ҳамон ҳадаф аз қурбонӣҳои самимонаи ақл ва дониш низ ба даст меояд, яъне хизмат ба қавм ва ҷамоат бо шакли фикрӣ ва зеҳнӣ анҷом дода мешавад ва худро очизу ночиз бедонад, то тасаввурӣ анно сифли хатм шуда ва ҳаёти рӯҳи кулли ҳосил гардад.

Дар дини Ислом бекирон раҳматҳои Худои Таъоло, ки муяссар аст, аз он як раҳмати бузург ва хос ин аст, ки монанди қурбонӣҳои мазкур, аз қурбонии молии беолути мӯъмин низ, мақсади фано ё пок ва покиза кардани худӣ ҳосил мегардад.

Аҳамияти ин қурбонӣ, аз он рӯст, ки баръакси он, дар инсон ба сабаби хоҳиш ба касрати мол, ва бухл бисёре аз бадихо чун худписандӣ, худнамоӣ, худмеҳварӣ, дунёпарастӣ, айёшӣ ва маъсият падида меояд, ки дар натиҷаи он, дигар ҳеч моддае аз ҷазбаи исор, қурбонӣ, маҳвият ва фаноит падида намеояд. Пас садди боб ва илоҷи ин бемориҳои нафсонӣ, танҳо бо қурбонӣҳои молӣ мумкин аст.

Иршоди муқаддаси Қуръони Ҳаким аст:

(88 :28) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ، لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

яъне: чуз зоти Ў, ҳар чизе фаношаванда аст; ҳукумат аз они Ўст, ва шумо ба сӯи Ў бозгардонда хоҳед шуд.

Дар назди аҳли дониш, мафҳуми ин ояти пурҳикмат ин аст, ки мӯъмин, танҳо ҳангоме дар аслият ва ҳақиқат, яъне анаи улвии худ зинда шуда, қобили дидори илоҳӣ (ваҷҳу-ллоҳ) мешавад, ҳангоме ки аз тариқи фанои ихтиёрӣ ё фанои изтирорӣ (марг), ҳар чизе аз вучуди ӯ фано мешавад, вагарна ҳар шайъ (монанди ҷисм, рӯҳ ва ақл, ки бидуни тазкия ва таҳлил бошад), пеши ӯ парда хоҳад буд.

Аз ҳамин рӯст, ки фармудаанд: «Бимиред пеш аз он ки бимиред»; яъне, пеш аз марг (табий), ба таври (нафсонӣ) бимиред, то аз ин василаи фанои ихтиёрӣ, ба Худо восил шавед.

Ба қавли суфиҳо, барои маҳвият ва фаноит, се дараҷа муқаррар аст: аввал фано фи-ш-шайх, дувум фано фи-р-расул, сеум фано фи-ллоҳ. Ин тасаввур дар назди аҳли ҳақиқат низ бисёр писандида аст, аммо нуктаи бунёдӣ дар ин миён он аст, ки шайхи (пир ва муршиди) пок ва покизае, ки мӯъмин бояд дар ӯ фано шавад, танҳо Имомони замон алайҳи-с-салом аст. Чунонки дар ояти поки итоат ҳукм аст: Эй касоне ки имон овардаед! Аз Худо итоат кунед ва аз Паёмбар итоат кунед ва аз соҳибони амр итоат кунед, ки аз миёни шумо ҳастанд (4: 59).

Бинобар ин, дар ҳамин ҳукми итоат, возеҳ ишораи мантиқӣ аз ихтиёр кардани муҳаббати пурҳикмати ҳамон се маротиб ва ба тадриҷ фано шудан дар онҳо мавҷуд аст, зеро фаноит натиҷаи лузуми муҳаббат ва муҳаббат натиҷаи лузуми итоат аст.

Дар сураи Раҳмон — ки арус-ул-Қуръон аст — дар оғози рукуъи дувум, зикри фано фармуда шудааст. Мафҳуми он ин аст, ки фано шудани ҳамаи махлуқоти рӯи замин ва бақои зоти Парвардигор (ки соҳиби азамат ва бузургист), неъматӣ бузург барои чин ва инс қарор дода шудааст. Аз ин амр, ин ҳақиқат равшан шуд, ки бо аҷз ва инкисорӣ, аноият ва худиро фано карда, ва дар маҳбуи ҳақиқӣ зинда шуда, ба таври абадӣ дар Ў боқӣ мондан, бузургтарин неъмат аст.

Ҳазрати Мавлоно Имом Султон Муҳаммад Шох салавотуллоҳ алайҳ, дар поёни китоби худ **The Memoirs of Aga Khan**, бо ихтисор, аммо бисёр жарф ва ба гунаи пурмағз ва пурҳикмат, аз муҳаббат, маҳвият, худфаромӯшӣ ва фаноит зикр фармудаанд. Агар дар партави ин иршоди муборак ва муқаддаси эшон ба диққат бингарем, розҳои азими мақсади ҳаёт равшан мешавад ва масири дастбӣ ба манзили мақсуд намоён мегардад.

Фехристи Оятҳои Қуръон

Оят	Сура	Тарҷума ва ё ёддошт
2:12	2 (Бақара)	Оят дар бораи ибодат ва ҳидоят
2:138	2 (Бақара)	Тазкия ва поксозии рӯҳонӣ
4:59	4 (Ниса)	Итъот аз Худо, Паёмбар ва улу-л-амр
4:64	4 (Ниса)	Тавба ва дуои Паёмбар барои мардум
7:79	7 (Аъроф)	Маълумоти фаҳм ва муҳаббат ба ҳади ҳақиқӣ
9:73	9 (Тоба)	Амр ба чиҳод ва ҳимояи дини Худо
15:29	15 (Ҳичр)	Офаридани инсон ва нафс
22:26	22 (Ҳадж)	Насиҳат ва ибодати Каъба
24:35	24 (Нур)	«Нурун ала нур» ва ҳикматҳои аъло
25:31	25 (Фурқон)	Ҳидоят ва дастгирии Худо
25:91	25 (Фурқон)	Муҳаббат ва қуввати эътиқод
28:88	28 (Қасас)	Ҳар чиз ғоиб мешавад ҷуз Худо
32:9	32 (Сучуда)	Афзоиши илм ва ҳидоят
38:72	38 (Сад)	Офариниши инсон ва ҳикмат
42:52	42 (Шура)	Паёмбар ва ҳидоят ба роҳи рост
48:10	48 (Фатҳ)	Биат ва дастгирии Худо ва Паёмбар
57:3	57 (Ҳадид)	Худо мутлақ ва мустақил
66:12	66 (Таҳрим)	Порсӣ ва тарбияи пайғамбарӣ
75:22-23	75 (Қиёма)	Нигариш ба рӯи Худо ва шодӣ
106:3	106 (Қурайш)	Шукуфоии қурбонӣ ва ибодат

Шахсият форида ва шукрфи асри хешанд, ки дар тӯли ҳаёти поку пурифтихори худи садсола бо вучуди бисёрии шароитҳои номусоид, чун набуди таълим дар минтакаи кӯхистонӣ ва дур аз марказ Ҳонза, ноҳияе шимоли Покистон бо риёзатҳои рӯҳонӣ тавонистанд, ки зиёда аз як сад чилд китоб нашр намуда, мутаносиб бо ҳикмат ва таъвили Қуръони Карим дар худуди таҳрир бароранд.

Онҳо аввалин шоир ва соҳиби дивон дар забони модарии худ “Буршски” буда, ки бо таҳаллуси “Бобои Буршски” машхуранд, ва низ ба забонҳои дигар чун форсӣ, урду ва туркӣ осори шоирӣ худро барои наслҳои замони ҳозира ва оянда ба мерос гузоштаанд.

Онҳо дар зери ҳикмати Қуръон “Саёнс рӯҳонӣ”-ро кашф намуда, барои башарият сабт ва ба қайд гирифтаанд. Намунаи чанд осори илмӣ ва ирфонӣ онҳо: **Қуръон ҳаққим ва олами инсоният, Китоби Альилаҷ, тасаввуфи амалӣ ва Саёнс рӯҳонӣ, Мизонул Ҳаққиқ, ва Рӯҳ чист?** мебошад.

Ҳамчунин, бо сабабҳои кӯшишҳои ғамнопазир ва қиддӣ барои пешрафт ва беҳбуди забони буршски ва зиндагии маънавӣ ва иҷтимоии қавм ва миллат бо таҳаллусҳои чун “Ҳақимул Қалам” ва “Лисони Қавм” машхур шудаанд.

Илова бар ин, онҳо дар таҳияи “**Фарҳанги Буршски – Олмонӣ**” ва “**Зарб-ул-Амсал**” **Ҳонза (Hunza Proverbs)** мутаносибан бо профессор Бергер аз Донишгоҳи Ҳайдэлберг ва профессор Тифу аз Донишгоҳи Монтерреал ҳамкорӣ намудаанд, ва низ бар асоси маводи ҷамъовардашон аввалин “**Фарҳанги Буршски – Урду**” таҳти роҳбарии онҳо дар Академияи таҳқиқоти Буршски омода гардида, аз Донишгоҳи Карачи нашр шудааст.

Ҳукумати Покистон дар эътироф ба чунин осори беназир ва нотақрор ба онҳо “**Ситораи Ифтихор**” додааст.

